

YMMÄRRÄMMEKÖ OPISKELIJOITAMME?

**Opintojen viivästymiseen ja keskeyttämiseen
vaikuttavia tekijöitä ammatillisessa koulutuksessa**

Eira Salmi

**Kehittämishankeraportti
Maaliskuu 2009**

**JYVÄSKYLÄN
AMMATTIKORKEAKOULU**
Ammatillinen opettajakorkeakoulu

Tekijä(t) SALMI, Eira	Julkaisun laji Kehittämishankeraportti	
	Sivumäärä 38	Julkaisun kieli Suomi
	Luottamuksellisuus ☐ Salainen _____ saakka	
Työn nimi YMMÄRRÄMMEKÖ OPISKELIJOITAMME? Opintojen viivästymiseen ja keskeyttämiseen vaikuttavia tekijöitä ammatillisessa koulutuksessa		
Koulutusohjelma Ammatillinen opettajakorkeakoulu		
Työn ohjaaja(t) Miettinen, Raija		
Toimeksiantaja(t)		
Tiivistelmä <p>Kehittämishankkeessa tutustuin nuoruuden määritelmään, elämänkulkuteorian asettamiin kehitystehtäviin nuoruudessa sekä siihen millaiset mahdollisuudet meillä on ymmärtää tämän päivän nuorisoa. Työssäni käsittelen yhteiskunnassa tapahtuneita muutoksia ja odotuksia, joita yhteiskunta asettaa tämän päivän nuorelle. Koulussa tapahtuneisiin muutoksiin tutustuin käsittelemällä koulun arvostuksen ja toimintakulttuurin muutosta sekä tutustuin opettajien nykyisiin työtehtäviin sekä odotuksiin joita opiskelijat koululle nykypäivänä asettavat. Kehittämishankkeessa on käsitelty myös oppimistapahtuman, identiteetin, motivaation sekä oman elämänhallinnan vaikutuksia nuorten opiskeluun ja elämään.</p> <p>Osana kehittämishanketta teetin Mäntän seudun ammattioppilaitoksen neljännen vuoden opiskelijoilla kyselyn, jonka tarkoituksena oli selvittää miksi opinnot olivat venyneet, miltä vuosilta ja mistä aineista tehtävät olivat jääneet rästiin, millaista tukea ja apua opiskelijat olivat saaneet opintojensa aikana, mitkä olisivat opiskelijoiden mielestä mahdollisia syitä opintojen venymiseen sekä millaisia järjestelyitä ja apuja olisivat valmiita ottamaan vastaan, jotta opinnot saataisiin suoritettua.</p> <p>Työn lopuksi on luotu lyhyt katsaus miten toimia perusopetuksen sekä toisen asteen välisessä nivelvaiheessa sekä mitä tarkoitetaan työpajatoiminnalla.</p>		
Avainsanat (asiasanat) ammattillinen koulutus, kasvuympäristö, koulutus, opettaja-oppilassuhde, opiskelumotivaatio, toisen asteen koulutus, yhteiskunta kuvaus		
Muut tiedot		

Author(s) SALMI, Eira	Type of Publication Development project report	
	Pages 38	Language Finnish
	Confidential ☐ Until _____	
Title DO WE UNDERSTAND OUR STUDENTS? Factors influencing delay and drop out of studies in vocational education.		
Degree Programme (Vocational Teacher Education/Student Counsellor Education/Special Needs Teacher Education) Teacher Education College		
Tutor(s) Miettinen, Raija		
Assigned by		
Abstract In this development project I familiarized myself with the concepts of youth, development responsibilities of youth set by progression of life theorists and the opportunities we have to understand the youth of today. The project deals with the changes and expectations happening in the society that are set for today's youth. I acquaint myself with the changes occurred in school by processing the change of appreciation of school and operational culture and also got familiar with current work responsibilities of teachers and expectations that students have concerning school today. Also the influences of learning incidents, identity, motivation and lifecontrol in young peoples' studies and lives are also processed in the development project. As part of the development project I made a survey among fourth year students of Mantta Regional Vocational Education Centre with the intention of finding out why the studies had been delayed, from what study year and what subjects were the unfinished study work, what kind of support and help had students received during their studies, what were the possible reasons for delay of studies from students' perspective and what kind of arrangements and help they would be willing to receive to finish their studies. Brief overview has also been made in the end of the project on how to operate in the transition stage between elementary school education and upper secondary education and what is meant by workshop activity.		
Keywords vocational education, environment of growth, education, teacher-student relationship, study motivation, upper secondary education, description of society		
Miscellaneous		

SISÄLTÖ

1 JOHDANTO.....	3
2 NUORUUS	4
2.1 Nuoruuden määritelmä.....	4
2.2 Kasvuyhteisö.....	6
2.3 Sosiaalinen tuki	7
2.4 Miten ymmärtää nuorisoa?	8
3 NYKY-YHTEISKUNTA.....	9
3.1 Valintojen edessä.....	9
3.2 Yhteiskuntakelpoiseksi kasvaminen	11
3.3 Koulutuksen uudet valinnat ja keskeyttäminen.....	12
4 OPIKELU, KOULU JA VIIHTYMINEN	13
4.1 Koulutuksen arvostus	13
4.2 Koulu neuvottelun kohteena.....	14
4.3 Oppimistapahtuma, onnistumisen tunnetta	16
4.4 Identiteetti.....	16
4.5 Motivaatio.....	19
4.6 Oma elämänhallinta	20
5 KYSELY OPINTOJEN VIIVÄSTYMISESTÄ	21
5.1 Kyselyn toteutus.....	21
5.2 Kyselyn tarkoitus	22
5.3 Kyselyn tulokset	22
6 MAHDOLLISUUTEMME VAIKUTTAA	30
6.1 Mitä voimme tehdä?.....	30
6.2 Nivelvaiheen siirtyminen ja työpajatoiminta.....	31
7 POHDINTA.....	32

LÄHTEET	35
LIITTEET	38
Liite 1. Kyselylomake toisen asteen opiskelijoille	38

TAULUKKO

Taulukko 1. Koulutusalat.....	23
Taulukko 2. Vastanneiden opiskelijoiden ikäjakautuma	24
Taulukko 3. Opiskelijoiden asuinpaikkakunnat.....	25
Taulukko 4. Opiskelijoiden asumismuodot	25
Taulukko 5. Puuttuvat suoritukset lukuvuosittain	26
Taulukko 6. Puuttuvat suoritukset aineittain	26
Taulukko 7. Opiskeluita hidastavat tekijät	28
Taulukko 8. Puuttuvien suoritusten tekotapa.....	29
Taulukko 9. Ohjaavan henkilön tapaamiskerrat	30

1 JOHDANTO

Yleissaksalaisen lapsitutkimusryhmän kokouksen avaussanat vuodelta 1900 johdattavat mielestäni hyvin kehittämishankkeeni aiheeseen:

Kenellä on nuoriso, sillä on tulevaisuus. Sen, joka haluaa nuorison, tulee kyetä vaikuttamaan nuorisoon. Sen, joka haluaa vaikuttaa nuorisoon oikein, täytyy tutkia nuorisoa. (Puuronen 2006, 56)

Työssäni selvitän aluksi miten nuoruus määritellään, millaisia kehitystehtäviä nuoruudella on elämänkulkuteoriassa sekä millaisia mahdollisuuksia meillä on ymmärtää tämän päivän nuorisoa. Luvussa kolme tutustutaan yhteiskunnassa tapahtuneisiin muutoksiin sekä niihin vaatimuksiin mitä yhteiskunta asettaa sen täysvaltaiseksi jäseneksi aikovalta. Koulun muuttuneisiin arvoihin ja toimintakulttuuriin sekä opettajien tämän päivän työnkuvaan ja oppilaiden odotuksiin koulusta tutustutaan luvussa neljä. Samassa luvussa käsitellään myös oppimistapahtuman, identiteetin, motivaation sekä oman elämänhallinnan vaikutuksia nuorten opiskeluun.

Opintovalmentajana työskentelen opiskelijoiden kanssa, joilta on jäänyt puuttamaan yksittäisiä tai useampia suorituksia opintojen aikana ja valmistuminen ammattiin aiotussa kolmessa vuodessa on vaarassa venyä tai on jo venynyt ylimääräiselle lukuvuodelle. Kehittämishankkeessani hyödynsin Mäntän seudun ammattioppilaitoksella neljännen vuoden opiskelijoilla teettämäni kyselyä, jonka avulla selvitin miltä vuosilta ja mistä aineista tehtävät olivat jääneet rästiin, millaista tukea ja apua opiskelijat olivat opiskeluidensa aikana saaneet, mitkä olisivat mahdollisia syitä opintojen venymiseen sekä millaisia järjestelyitä ja apuja olisivat valmiita ottamaan vastaan, jotta opinnot saataisiin suoritettua loppuun.

Kyselyn toteuttamiseen sekä saamiini vastauksiin tutustutaan työn viidennessä luvussa. Luvussa kuusi, mahdollisuutemme vaikuttaa, käsittelen lyhyesti

kyselystä esiin nousseita vastauksia sekä kerron perusopetuksen ja toisen asteen välisestä nivelvaiheesta ja käyn lyhyesti läpi mitä tarkoitetaan työpaja-toiminnalla.

Toivon, että kehittämishankkeen tekeminen tutustuttaa minut uudella tavalla nuorten maailmaan ja tätä kautta auttaa minua onnistumaan paremmin työssäni opintovalmentajana.

2 NUORUUS

2.1 Nuoruuden määritelmä

Ymmärtääksemme nuoria ja heidän tapaansa toimia erilaisissa tilanteissa täytyy ensin tietää miten nuoruus määritellään ja minkälaisia elämänkaareen sijoittuvia kehitystehtäviä tänä aikana nuoren pitäisi läpikäydä, jotta nuori voi siirtyä eteenpäin seuraavaan elämänvaiheeseen.

”Nuoruutta määritellään *ei enää* ja *ei vielä* –määrityksillä. Se on siirtymävaihelapsuudesta aikuisuuteen, ihmisen biologisen, psyykkisen ja sosiaalisen kypsymisen prosessi lapsesta aikuiseksi.” (Nivala & Saastamoinen 2007, 10.)
Ikäkausi voidaan määritellä kronologisen, biologisen, kehityspsykologisen, institutionaalisen, juridisen, yhteiskunnallis-funktionaalisen, sosiaalisen, toiminnallisen, kulttuurisellisen tai kokemuksellisen lähtökohdan mukaan. (Mts. 11).

Ritva Aalto toteaa väitöskirjassaan, että yhteiskunnalliset odotukset määräävät nuoruuden sisällön ja tärkeimpänä tekijänä hän piti muodollisen koulutuksen pidentymistä. (Puuronen 2006, 222). Ranskalainen sosiologi Galland on

tullut 1990-luvulla tekemissään tutkimuksissa siihen tulokseen, että nuoruus ajanjaksona on pidentynyt ja siirtyminen elämänvaiheista toisiin ei suju yhtä kitkattomasti kuin aikaisemmin. Esimerkiksi työttömyys aiheuttaa taloudellista riippuvuutta omista vanhemmista, joka voi osaltaan hidastaa perheen perustamista. (Puuronen 2006, 161)

Nuorisotutkijat toteavat, että nuoriso ei ole yhtenäinen ihmisjoukko, sosiaalisesti tai kulttuurisesti eheä ryhmä, vaan he ovat yksilöitä moniulotteisessa elämänvaiheessa. (Nivala & Saastamoinen 2007, 10). Nuoret viihtyvät yhdessä, omassa, itse luodussa ”nuorisokulttuurissaan” jonka tarkoituksena on erottautuminen aikuiskulttuurista (Aalberg & Siimes 2007, 90). Nuorisokulttuuriin kuuluminen on Klaus Hurrelmannin mukaan nuorelle tärkeä vanhemmista irrottautumisen sekä persoonallisen elämäntyylin kehittymisen vaihe (Puuronen 2006, 149). Nuoruus on myös maailmankuvan tietoisien rakentamisen aikaa (Nivala & Saastamoinen 2007, 176).”

Havighurstin kehitysteorian ajatus on, että yksilö sopeutuu sosiaalisiin odotuksiin ja paineisiin, jotka muuttuvat elämänkulun eri vaiheissa. Hänen mukaansa myöhäisnuoruuden vaihe sijoittuu ikävuosien 16 ja 23 välille. Tähän vaiheeseen liittyvät seuraavat kehitystehtävät:

1. *Emotionaalinen riippumattomuus omista vanhemmista.* Aikuistuva nuori luo oman maailmankuvansa, joka on irrallaan vanhempien maailmankuvasta.
2. *Parisuhteeseen, avo- tai avioliittoon valmistautuminen.*
3. *Uranvalinta ja ammattiin valmistautuminen.* Uravalinta on osa nuoren emotionaalista riippumattomuuden kasvua ja edellytys itsenäisen aikuiselämän suunnittelulle ja toteuttamiselle. On valmistauduttava jatkuvaan koulutukseen jo saatujen valmiuksien käydessä tarpeettomiksi.
4. *Yksilön eettisen ja moraalisen uskomusjärjestelmän kehittäminen.* Aikuistuva nuori kehittää itselleen oman aiemmista auktoriteeteista itsenäiseen eettisen, moraalisen ja ideologisen uskomusjärjestelmän. (Lyytinen, Korhokangas, Lyytinen 1995, 312 – 314.)

Saksalainen kehityspsykologi Eduard Spranger kiteyttää nuoruuden vaiheet seuraavasti:

1. oman minän löytyminen (yksilöllistyminen)
2. elämänsuunnitelman muodostuminen ja
3. yksittäisille elämänalueille (esim. talouselämään, oikeusjärjestelmään, uskonnolliseen elämään, politiikkaan erotiikkaan, siveellisyyteen) sisään kasvamien. (Puuronen 20007, 60).

Selvittäessään oman elämänsä kehitystehtäviä nuoret raivaavat tilaa tämänhetkisellem ja tulevalle hyvinvoinnilleen tai pahoinvoinnilleen (Ellonen 2008, 19). Joten kysymyksessä ovat isot asiat!

2.2 Kasvuyhteisö

Nuoret ovat ikäkaudelleen tyypillisesti "laumaeläimiä" mikä nostaa kasvuyhteisön merkityksen mielestäni isoon rooliin niin hyvässä kuin pahassakin. Nuoret haluavat pääsääntöisesti kuulua porukkaan ja silloin myös sisäistetään kyseisen porukan arvomaailma ja toimintatavat. Jos esimerkiksi koulun käyntiä ei kyseisessä porukassa arvosteta, on sillä negatiiviset vaikutukset myös yksittäisen nuoren arvomaailmaan.

Ellonen (2008, 47) määrittää kasvuyhteisön tarkoittamaan kotia, koulua, kavereita sekä asuinalueita. Perheen tuki on tärkeää nuoren elämässä, vaikka kiinnostuksen kohteet löytyvät usein kavereista ja muusta perheen ulkopuolisesta maailmasta. Oma asuinympäristö luo nuorelle turvallisuuden ja yhteenkuuluvuuden tunteen sekä mielikuvan omista mahdollisuuksista. Hyvien ja huonojen vaikutusten antajana toimii edellä mainittujen asioiden lisäksi myös koulu ja opettajat. Nuori määrittää koulun osaksi kasvuyhteisöään, jonne hän tuo koulun ulkopuolella oppimiaan ja tekemiään asioita. Samaan aikaan koulu määrittää itsensä omaksi erilliseksi yhteisöksi jonne nuori tulee. (Mts. 48.)

2.3 Sosiaalinen tuki

Sosiaalinen tuki voi olla tunteisiin liittyvää, kuten esimerkiksi toisesta välittämistä, yhteenkuuluvuuden tunnetta tai rakkauden ja arvostuksen tunnetta. Sosiaalinen tuki voidaan laajentaa myös muitten ihmisten tuottamaksi voimavaraksi, joka voi olla informaatiota tai tavaraa. Tämä voimavara voi olla joko hyödyksi tai haitaksi sen saajalle. Lasten ja nuorten kokema sosiaalinen tuki jaetaan neljään eri tukeen, jotka ovat *emotionaalinen tuki* – luottamusta, välittämistä ja empatiaa, *materiaalinen tuki* – rahaa ja aikaa, *informatiivinen tuki* – neuvontaa ja opastusta ja *arviointi* – henkilökohtaista palautteen antoa. (Mts. 49 – 50.)

Sosiaalisella tuella on kaksi eri merkitystä. Suora tuki, joka vaikuttaa yksilön hyvinvointiin saman tien sekä sosiaalinen tuki, joka suojaa yksilöä esimerkiksi erilaisilta stressitekijöiltä, mutta ei varsinaisesti auta esimerkiksi mielenterveysongelmien ehkäisemisessä. (Mts. 49 – 50.)

Työskennellessäni nuorten kanssa olen huomannut kuinka tärkeää on informatiivisen tuen lisäksi antaa heille myös enemmän empaattista tukea. Olla läsnä ja kuunnella mitä heille kuuluu ja mitä heidän elämässään ihan oikeasti tapahtuu sekä opastaa heitä erilaisissa arjenhallintaan liittyvissä asioissa. Tämä kaikki on mielestäni seurausta siitä, että monen nuoren perhe taustat ovat tänä päivänä rikkiäiset. Nuoren vanhempien oma elämä saattaa olla sekaisin ja he eivät jaksane paneutua enää lapsensa asioihin tai nuori on muuttanut ensimmäistä kertaa omilleen, aiheuttavat tilanteita joissa nuorelta voi puuttua turvallinen suhde aikuiseen. Näin nuoren kasvumaailma ja siellä ajankohtaiset, nuoren mieltä askarruttavat asiat tulevat osaksi myös koulun arkea.

2.4 Miten ymmärtää nuorisoa?

Viime vuosikymmenien aikana on tapahtunut yhteiskunnassamme kulttuurinen muutos, joka vaikuttaa tämän päivän ja tulevaisuuden nuoruuteen ja nuoriin. Sukupuolten välinen eriarvoisuus eri elämänalueilla on vähentynyt vaikuttaen eniten tyttöjen ja naisten asemaan. Tyttöjen automaattiseksi urakehitykseksi ei enää ajatella 1940-luvun tapaan avioliittoa ja kotirouvana oloa vaan aktiivista osallistumista työelämään. (Puuronen 2006, 50)

Aikuisten yrittäessä ymmärtää nuoria he eivät voi muistella omaa nuoruuttaan yrittäen löytää sieltä toimintamalleja tekemisilleen. Vastaus löytyy toimivasta vuoropuhelusta sukupolvien välillä, koska he eivät tiedä sitä mitä heidän lapsensa tietävät ja näin ollen vanhempien täytyy ottaa nuoret oppaakseen kohti tuntematonta tulevaisuutta. Yhteiskunnan haasteisiin ja erilaisiin elämän ongelmien ratkaisemiseen asettavat haasteita tämän päivän vanhempien auktoriteetille. Aikuiset eivät voi automaattisesti vedota ikänsä tuomaan laajempaan elämäkokemukseensa ongelmien ratkojina vaan heidän täytyy kyvyillään, tiedoillaan ja taidoillaan saada nuoret vakuuttumaan kyvyistään. (Puuronen 2006, 97 - 98, 156).

Spranger toteaa, että "...nuorisoa voi ymmärtää vasta sitten, kun itse ei enää ole nuori ja kun jo tuntee laajasti elämän ja sen erilaiset muodot." Ymmärtämisellä Spranger tarkoittaa "...nuorten kokemusten sekä niihin liittyvien merkitysten sekä merkitysten välisten suhteiden ymmärtämistä (Puuronen 2006, 62)."

Ziehe määritteli "uuden nuorison" 1980-luvulla seuraavasti:

- torjuva suhtautuminen auktoriteetteihin, erityisesti vanhempien sukupolvien auktoriteettiin
- torjuva suhtautuminen kuriin ja kontrolliin

- torjuva suhtautuminen työhön, mikäli se on vain keino päämäärän (elinkeinon) saavuttamiseksi
- torjuva suhtautuminen työhön, joka on pakkotahtista ja kurinalaista
- epäyhdenmukainen suhtautuminen sukupuolirooleihin
- oman identiteetin näkeminen kokeiluprojektina
- subjektiviteettiin liittyvien seikkojen korostaminen, yksilöllisen tyylin ja symbolien käyttö sekä tilanteiden emotionalisointi
- kulutuksen kokeminen identiteetin muotoilua ja subjektiviteetin kehittymistä edistävänä, mielihyvää tuottavana toimintana. (Puuronen 2006, 158).

Kyseisessä nuorison määritelmässä on mielestäni näkyvissä pilkkaus myös tämän päivän nuorisoa. Varsinkin suhtautuminen työhön, jos sen nimenomainen tarkoitus on vain päästä nauttimaan tietyn elintason tuomista eduista tai jos työnteko vaatii enemmän panostusta ja omistautumista mitä ”mukavuuden haluinen” / ”kaikki pitäis olla aina kivaa” –nuori on työlle valmis antamaan.

3 NYKY-YHTEISKUNTA

3.1 Valintojen edessä

Taluskriisin jälkeen 1990-luvulla yhteiskuntamme arvot muuttuivat sosiaalisista ja alueellista tasa-arvoa painottavista asioista talouden tehokkuutta, innovatiivisuutta, kilpailukykyä ja jatkuvaa kasvua tavoitteleviksi arvoiksi. (Mannisenmäki & Valtari 2005, 43.)

Nykypäivänä nuoruuteen ja nuorisoon asetetaan entistä suurempia yhteiskunnallisia odotuksia kuin aikaisemmin. Kaikki nuoret eivät kuitenkaan ole valmiita tai motivoituneita täyttämään näitä odotuksia. Osa nuorisoa on tallannut alleen taloudellisen kasvun ja teknologisen kehityksen palvomisen heidän vastustessaan kapitalista globalisaatiota ja toimiessaan sodanvastaisissa järjestöissä sekä ihmisoikeusliikkeissä. (Puuronen 2006, 263).

Nykynuori elää pääsääntöisesti taloudellisessa hyvinvoinnissa, hänellä on aikaa psyykkiseen kasvuun enemmän kuin aikaisemmillä sukupolvilla. Kasvu kohti aikuisuutta luo uudenlaisia odotuksia ja paineita, ympäröivä yhteiskunta muuttuu koko ajan ja nämä muutokset tuovat mukanaan mielenterveys ongelmia ja psyykkisiä häiriöitä osalle nuorista. Syitä ongelmiin on etsitty tutkimuksilla joilla on voitu todeta, että nuorilta puuttuu perheen asettamat turvalliseen kasvuun tarvittavat rajat ja he joutuvat kokeilemaan rajojaan kodin ulkopuolella. (Mts. 291 - 292)

Tämän päivän nuoret saavat tai joutuvat vaikuttamaan varhaisessa vaiheessa omilla valinnoillaan paljon siihen, millaisia huomispäivän aikuisia he ovat. Millaisen koulutuksen, elämäntavan tai sosiaalisen statuksen he haluaisivat itselleen tulevaisuudessa. Tämä tarkoittaa sitä, että nuorilla on oltava varhaisessa vaiheessa pitkän tähtäimen suunnitelmat valmiina oman tulevaisuutensa suhteen. Kaikki nuoret eivät kuitenkaan tähän pysty. ”Pärjätäkseen on osattava valita, ja valitessaan on jo tiedettävä, mitä tahtoo, ja silloin on jo ennakoitava mitä saa ja miksi tulee ja mitä ainakin on osattava, jotta menestyy” (Manisenmäki & Valtari 2005, 24).

Nuoret tekevät koulutusvalintojaan sosiaalisen taustansa ja valtion määrittelemissä rajoissa. Koulutusalan valinta on vapaa, mutta kouluttautuminen oppivelvollisuuden jälkeen pakollista työelämään pääsyn kannalta. (Puuronen 2006, 166). Siitäkin huolimatta, että nuori on osannut tehdä oikeat valinnat ja kouluttautunut korkealle ei takaa nykypäivänä automaattisesti työpaikkaa. On selvää, että koulutus antaa paremmat mahdollisuudet työllistyä ja selvitä elä-

mässä kuin kouluja käymättömyys tai koulutuksen keskeyttäminen. (Manisenmäki & Valtari 2005, 24 – 26; Jokinen & Saaristo 2006, 227 – 228.)

3.2 Yhteiskuntakelpoiseksi kasvaminen

Koulun kasvatustavoitteet ovat sidoksissa yhteiskunnan asettamiin tavoitteisiin. Se kehittää jäsentensä tiedollisia ja taidollisia valmiuksia sekä asenteita organisaatiota kohtaan. Koulun toiminta ”pienoisyhteiskuntana” – jokapäiväinen kanssakäyminen opettajien ja muun henkilökunnan kanssa, opettajien toimintatavat, oppimisen arviointi, oppimisen tukitoimet sekä oppilaiden mahdollisuudet itse vaikuttaa asioihin - opettaa lapsille ja nuorille miten toimia yhteiskunnan jäsenenä tulevaisuudessa. ”Koulu viestittää hyvän kansalaisen mallia ohjaamalla ja kontrolloimalla oppilaiden käyttäytymistä sekä asettamalla oppimiselle puitteet ja tavoitteet (Nivala & Saastamoinen 2007, 104).”

Perusopetuksen läpikäyminen mahdollistaa siirtymisen ammatilliseen koulutukseen ja sitä kautta siirtymisen työelämään. Yhteiskunnallisesti katsottuna koulun suorittaminen on itsensä uskottavaksi tekemistä. ”Nuoren merkittävin velvollisuus on oppivelvollisuus, ja siksi koulusta suoriutuminen toimii ensimmäisenä todisteena kansalaisvalmiuksista (Mts. 105).” Tätä kautta nuori saa muodollisen oikeuden täysivaltaiseksi yhteiskunnan jäseneksi. Tästä seuraa uusia vaatimuksia, kuten esimerkiksi työpaikan löytäminen sekä taloudellisen riippumattomuuden saavuttaminen. Edellä mainitut asiat luovat puitteet ulkoiselle uskottavuudelle, mutta nuori tarvitsee myös ”sisäistä uskottavuutta, uskoa omaan yhteiskunnallisiin valmiuksiinsa (Mts. 105).” Yhdessäolo muitten samanikäisten kanssa sekä erilaiset harrastukset ja vapaa-ajan toiminnot kasvattavat sisäistä uskottavuutta. Erilaisissa nuorisjärjestöissä mukana olo opettaa nuorta ottamaan vastuuta sekä kehittää avoimen ja suvaitsevan ajatusmaailman syntymistä. Tällä tavoin nuori löytää oman paikkansa yhteiskunnassa ja alkaa tuntemaan yhteenkuuluvuuden tunnetta ja vastuuta muista yhteiskunnan jäsenistä. Epäonnistuminen oman paikan löytämisessä passivoitaa nuorta sekä aiheuttaa välinpitämättömyyttä sekä vetäytymistä yhteiskun-

nasta. Ehkäisevinä toimenpiteinä on kokonaisvaltainen kasvatus eri ympäristöissä sekä nuorten monipuolista yhteiskunnallisten taitojen opettamista. (Mts. 104 – 107).

3.3 Koulutuksen uudet valinnat ja keskeyttäminen

Lehtisalo ja Raivola kiteyttivät (1999, 283) viime vuosikymmenen lopulla, että koulutuksen on muututtava ihmisen elämänkaaren kestäväksi kokonaisuudeksi, jossa opiskelu ja eri elämänvaiheet limittyvät tai ovat osittain päällekkäisiä toimintoja. Tästä seuraa, että koulutuksen on muututtava opiskelijan tarpeet ja lähtökohdat huomioivaksi kokonaisuudeksi.

Suomalainen hyvinvointivaltio on joutunut kovan haasteen eteen kansalaisten vaatiessa yksilöllisten tarpeiden ja erilaisten elämänodotusten huomioimista koulutustarjonnassa. Työelämä edellyttävät tutkintoa, mutta aikaisempi suoraviivainen reitti koulusta opiskelemaan ja valmistumisen jälkeen työelämään on muuttunut mutkitteluksi, pysäkeillä varustetuksi tieksi. (Jokinen & Saaristo 2006, 135.) Nuorten koulutukseen hakeutuminen sekä koulutuksen loppuun saattaminen suoraviivaisesti ei kaikkien kohdalla ole itsestään selvää. Osa nuorista haluaa edetä omaan opiskelu tahtiin, mahdollisesti vaihtaa koulutusala ja kokeilla eri mahdollisuuksia kesken kaiken koulutuksen. Tämän kaltaista *koulutuksellista etsintää* ei saisi leimata ”*hukatuksi mahdollisuudeksi*” vaan se pitäisi nähdä uutena mahdollisuutena nuoren elämässä. (Antikainen, Rinne & Koski 2003, 296.)

Keskeyttäminen ja koulukielteisyys eivät ole synonyymejä toisilleen, koska osa koulunsa keskeyttäneistä on menestyneitä, koulussa viihtyneitä opiskelijoita. Keskeyttäminen ei automaattisesti tarkoita syrjäytymistä vaan voi opiskelijan kannalta olla hyvä vaihtoehto vieden hänen yksilöllistä opiskelijapolkuaan eteenpäin. Yhteiskunnalle tämänkaltainen pomppiminen aiheuttaa ylimääräisiä kustannuksia ja on samalla koulutusresurssien tuhlausta.

Ongelma opiskelijoiden keskuudessa onkin opiskeluhaluuden sijasta epä-tietoisuus koulutusalan valinnasta. Koulun kielteisesti kokevat ja opiskelunsa keskeyttäneiden opiskelijoiden ongelmat voivat johtua koulun ulkopuolisista elämänhallintaan liittyvistä asioista sekä oppilaan ja koulukulttuurin välisistä ongelmista. (Mts. 292 - 293.)

Suomalainen ammattikoulutus, laajalla ja laadukkaalla teoriapainotteisella opetuksellaan vaatisi rinnalleen lyhyen ja käytännönläheisen ammattikoulutuksen. Koulutus sopisi erinomaisesti peruskoulunsa päättäneille, syrjäytymisvaarassa oleville nuorille, jotka eivät jaksanut motivoitua teoriapainotteisista opinnoista. (Lyytinen, Korkiankangas & Lyytinen 2006, 273). Tässä kohtaa voisinkin ajatella kirjoittaneiden, Lyytisen ja kumppaneitten tarkoittaneen koulutusmuotoa, jota nykypäivänä nimitetään työammattikoulutukseksi. Koulutus on oppisopimuksen ja oppilaitosmuotoisen koulutuksen risteytys, jossa työpaikalla tapahtuvaan ohjaukseen on panostettu oppisopimuskoulutusta enemmän ja tavoitteena on sellaisten ammatillisten taitojen saavuttaminen, että työllistyminen kyseiselle alalle on mahdollista. (Toim. Mäkelä, M., Haapasaari, M., Hakkarainen, E., Heinikainen, M., Hietalahti, E., Leino, M., Michelsson, R., Ora, P., Oulujärvi, J. Parantainen, A., Taarna, V. 2007, 17).

4 OPISKELU, KOULU JA VIIHTYMINEN

4.1 Koulutuksen arvostus

Nykypäivänä koulumaailmalla ei ole entisten aikojen statusarvoa nuorten elämässä automaattisesti, vaan koulu joutuu kilpailemaan nuorten huomiosta median, vapaa-ajan harrastusten, matkustelun ja työelämän kanssa. (Manninenmäki & Valtari 2005, 44 – 45; Jokinen & Saaristo 2006, 227.) Koulutuksen ollessa automaattisesti osa yhteiskuntamme arkipäivää on se vähentänyt koulutuksen vetovoimaa. Eri medioitten sekä viihdekulttuurin valloittaessa va-

paa-aikaamme on se mahdollistanut jatkuvan itsemme tutkiskelun. Tämä on tuonut epäselvyyttä mikä on koulun ja oppimisen paikka. (Jokinen & Saaristo 2006, 227.) Koulun onkin sanottu vieraantuneen työelämästä, ympäröivästä yhteiskunnasta ja ennen kaikkea nuorten omasta elämästä. (Antikainen, Rinne & Koski 20006, 294)

Nyky maailman nuoruutta ja opiskelumaailmaa kuvataan spiraalimaiseksi entisen lineaarisen sijaan. Opiskelu ja työssä käyminen ovat sekoittuneet toisiinsa siten, että välillä panostetaan enemmän työhön jonka jälkeen hakeudutaan mahdollisesti koulutukseen työn jäädessä välillä katkolle. Tämä on omalta osaltaan muuttanut suhdetta itse opiskeluun. (Mannisenmäki, Valtari, 2005, 49, Antikainen, Rinne & Koski 2006, 291.)

Spiraalimainen opiskelua kuvaava malli on itselle täysin uusi tapa ajatella koulutusta ja huomaan työssäni edelleenkin vieroksuvani nuorissa tätä ajattelumallia.

4.2 Koulu neuvottelun kohteena

”Informaatio- ja kommunikaatioteknologia ja nykyiset käsitykset tiedosta, sen opettamisesta ja oppimisesta ovat muuttaneet koulua (Aalberg & Siimes 2007, 135).” Samalla muuttui käsitys koululuokasta. Erilaiset valinnan mahdollisuudet, koulujen erikoistuminen, ongelmakeskeinen oppiminen sekä pienryhmäopetus ovat tulleet jäädäkseen. Uudistusten päämääränä on ollut saavuttaa tehokkaat oppimistulokset ja on unohdettu nuorten sen hetkinen kasvun ja kehityksen tila. (Puuronen 2006, 135).

Koulun opetus- ja kasvatustilanteet ovat muuttuneet paljon siitä millaisia ne olivat pari kolme vuosikymmentä sitten. Ennen vanhaan koululla ja opettajalla oli automaattisesti auktoriteetti asema, jota ei yleensä kyseenalaistettu. Koulu

edelleenkin kontrolloi ja valvoo oppilaita, mutta nuorten omat käyttäytymismallit ovat muuttaneet koulun arkikäytäntöjä. Oppituntien ilmapiiri ja siellä vallitseva tunnetila on noussut tärkeäksi tekijäksi koulumaailmassa. Opettajan onnistuessa virittämään oppitunnin tunnetila oikeaksi lähtevät opiskelijat mukaan oppimaan tai pahimmassa tapauksessa vetäytyvät kokonaan pois vuorovaikutustilanteesta. (Jokinen & Saaristo 2006, 228 - 229.)

Luokkatilanteessa tytöt käyttäytyvät tutkimusten mukaan huomaavaisemmin ja yhteistyöhaluisemmin kuin pojat. Tytöt rinnastavat opettaja - oppilas suhteen ihmissuhteeksi ja ihmissuhteet ovat tytöille luonnostaan tärkeitä. (Puuronen 2006, 137).

Nuori odottaa saavansa oppitunnilta oppimisen lisäksi elämyksiä. Tätä sosiaalisen tilan rakentamista kutsutaan *neuvotteluksi*. Se voi olla sanatonta ja epävirallista käyttäytymistä ja sen tarkoituksena on sopia yhteiset pelisäännöt mitä tehdään ja miten tehdään. Neuvotteluiden kautta saavutetaan yhteisöllisyyden tunnetta luokassa sekä luodaan oppimista edistävä tunnetila. Oikean tunnetilan saavuttaminen alkutilanteessa auttaa tulevaisuudessa motivoimaan opiskelijaa osallistumaan tunnilla ja tekemään tehtäviä. Kiteytettynä voisi todeta, että koulussa on edelleenkin käytössä keppi ja porkkana – systeemi. Uutta on vain se, että se on vuorovaikutuksellisessa käytössä sekä opettajalla että oppilaalla. (Jokinen & Saaristo 2006, 229 -230.) Opettajan on nykypäivä hyväksyttävä myös se, että myös oppilas omalla elämän kokemuksellaan opettaa opettajaansa eikä vain päinvastoin (Puuronen 2006, 93.)

Opettajien odotetaan ottavan vastuulleen luokkansa oppilaiden oppiminen, kasvattaminen koulussa sekä luokassa vallitsevan hyvän ilmapiirin luomisen. Yhteiskunnan nopeat muutokset sekä eriaisteiset uudistuspyrkimykset ovat kuitenkin tuoneet opettajan työhön stressiä, epävarmuutta sekä uupumusta. Opettajat ovat myös epävarmoja siitä mistä kaikesta ja kuinka pitkälle heidän tulisi kantaa vastuuta oppilaistaan. (Luukkainen & Valli 2005, 95.)

Opettajana olo nykypäivänä vaatisi johtajan sekä terapeutin roolien yhdistämistä samalla kun opettaja motivoi lapset ja nuoret opiskelemaan käyttäytymällä itse yhteiskunnan hyväksymien normien mukaisesti, vaikka samaan aikaan ympäröivä kulttuuri opettaa lapset ja nuoret kyseenalaistamaan ympäröivän arvomaailman. Opettajan mahdollisuus on pystyä vaikuttamaan oppilaan haluihin toivotulla tavalla ja tätä kautta saada heidät toimimaan halumalansa tavalla. (Puolimatka 1999, 270.)

4.3 Oppimistapahtuma, onnistumisen tunnetta

Raija ja Yrjö Yrjönsuuri kiteyttävät kirjassaan oppimisen tapahtumaksi, jossa oppilas kykenee tekemään tai saavuttamaan jotakin mihin hän ei aikaisemmin ole pystynyt. Koulun ensisijaisena tehtävänä heidän mukaansa on se, että oppilaat käyttäisivät rohkeasti omaa järkeään koulusta päästyään. (Yrjönsuuri 1994, 28, 128) Koulun pitäisi pystyä tarjoamaan joka päivä vähintään yksi onnistumisen tunne jotta edellä esitetty olisi mahdollista. (Mts. 84, Skodvin 2004, 39.)

Tämänkaltaisia ”tähtihetkiä”, onnistumisen tunnetta, haluaisin työssäni saavuttaa oppilaiden kanssa ja näin vaikuttaa positiivisella tavalla heidän opiskeluiden jälkeiseen elämään.

4.4 Identiteetti

Nuoruuden kehittymistä voidaan Eriksonin mukaan nimittää identiteetin kehittymiseksi. Nuori tekee valintoja ja päätöksiä omasta elämästään yhteiskunnan asettamien haasteiden ja vaatimusten pakottamana. Niistä seuraa nuoren elämään erilaisia kriisejä. Niiden ratkaisut ja niihin sitoutuminen vaikuttavat lopulta nuoren aikuiselämän erilaisiin roolivalintoihin. Tätä teoriaa lähti Marcia kehittämään eteenpäin luoden neljä eri identiteetin kehitystasoa:

1. Hajautuneen identiteetin vaihe – nuori ei ole käynyt läpi etsintävaihetta, eikä sitoutunut päätöksiin.
2. Ajautuja – ei ole käynyt läpi etsintävaihetta, vaikka on esimerkiksi vanhempien roolimallin pohjalta tehnyt tulevaisuutta koskevia valintoja ja sitoutunut niihin.
3. Moratiovaihe – nuori etsii ja miettii aktiivisesti tulevaisuuttaan, mutta ei ole tehnyt vielä sitovia päätöksiä.
4. Identiteetin saavuttaneet – nämä nuoret ovat läpikäyneet oman etsintävaiheensa löytäen omat ratkaisunsa ja sitoutuneet niihin. (Lyytinen, Korkiakangas, Lyytinen 1995, 262).

Kulttuurissa vallitsee erilaisia käsityksiä siitä mitä eri ikävaiheisiin mennessä ihmisen olisi pitänyt saavuttaa. Vanhemmat ja omat ikätoverit ovat usein parhaita palautteen antajia tässä asiassa. Onnistuminen tässä luo hyvän pohjan positiiviselle minäkuvalle ja omalle identiteetille. Epäonnistuminen ikäsidonnaisten päämäärien saavuttamisessa sekä kielteisen palautteen käsitteleminen positiivisesti aiheuttaa kielteisen minäkuvan syntymistä ja heikentää itsetuntoa. Käsitys omasta itsestä antaa pohjan mihin päin lähdemme elämäämme jatkossa viemään. (Mts. 265 - 266)

Nuoruvaiheen tärkein tehtävä Eriksonin kehitysteorian mukaan on identiteetin ja roolihämmennyksen välisen epätasapainon selvittäminen. Tasapainon löytämisen tuloksena on aito, läpi elämän kantava omalta itseltä tuntuva *minäidentiteetti*. Tästä tunteesta kumpuaa kyky rakastaa toisia ihmisiä sekä luoda ja pitää yllä tärkeitä ihmissuhteita. Epäonnistunut minäidentiteetin rakentaminen tuo eristyneisyyden tunteen nuorelle. Hän tuntee olevansa yksin ja hylätty eikä kykene rakastamaan itseään tai muita ihmisiä. Nuoren aikuisen kehitystehtävässä kyky läheisyyteen ja kyky rakkauteen eivät ole vain sukupuolten välinen asia, vaan se on tärkeää kaikissa ihmissuhteissa. (Mts. 316.)

Kehityksen hallinta viittaa yksilön yritykseen kontrolloida kehitystään ja vaikuttaa elämäänsä. Kehityksen hallintaa voitiin kuvata neljällä piirteellä, jotka ovat:

1. *Oman kehityksen hallinnan tunne*: Nuori aikuinen uskoo, että hän voi vaikuttaa kehitykseensä ja että hänen kykynsä ja ponnistelunsa ovat ratkaisevia menestykselle.
2. *Pysähtynyt tyytyväisyys*: Nuori aikuinen on tyytyväinen itseensä nykyisellään eikä tavoittele muutoksia.
3. *Depressiivisyys*: Nuori aikuinen tuntee itsensä epätoivoiseksi, on pettynyt itseensä ja häpeää kyvyttömyyttään.
4. *Sosiaalinen tuki*: Nuori aikuinen tuntee, että hänen läheisyydessään on ihmisiä, jotka tukevat häntä ja että muiden tuki on myös ollut menestyksen kannalta tärkeää. (Mts. 320 - 321)

Identiteetillä tarkoitetaan minäkuvaa. Minäkäsityksiä on olemassa erilaisia; millainen haluaisin olla, millaisena ajattelen muiden minua pitävän, millaisena itse pidän itseäni sekä millainen olen jossakin roolissa. (Yrjönsuuri, R. & Y. 1994, 80.)

Ryhmään kuulumisen tunne, me-henki on myös osa identiteettiä. Ryhmään kuulumisen on osa aikuisuuteen kasvamista ja välttämätöntä nuoren elämässä. Kuuluminen ryhmään myös lisää nuoren itsevarmuutta, koska ryhmässä voi tehdä sitä mitä ei ehkä yksilönä uskaltaisi tehdä. (Aalberg & Siimes 2007, 71 - 72). Opiskelu aikana voidaan puhua opiskelija-identiteetistä. (Mannisenmäki, Valtari, 2005, 49.)

Opettajan yhtenä tärkeänä kasvatustehtävänä on oppilaan opastaminen oman identiteettinsä rakentamisessa. Syrjäytymisvaarassa olevalle oppilaalle, jonka kotitaustat ovat heikot voi opettaja olla ainoa tukea ja ymmärrystä antava aikuinen. Tämän takia opettajan on omalla avoimella ja rehellisellä käyttäytymisellään voitettava opiskelijan luottamus, jonka jälkeen hän voi kannustaa omalla asennoitumisellaan opiskelijaa eteenpäin elämässä. Kaiken kaikkiaan nämä opettajille asetetut odotukset ja vaatimukset oppilaidensa persoonallisuuden kehittäjinä ei suju muun opetuksen ohessa vaan se vie aikaa ja vaatisi

opettajilta tarkempaa tutustumista kehityspsykologiaan.(Kansanen, Uusikylä 2002, 66, Keltinkangas-Järvinen 1994, 186-187).

Asiakkainani olevilla nuorilla on tyypillisesti Marcian kehitysteorian mukainen hajaantuneen identiteetin tai ajautujan toimintatapa omassa elämässään. Paljon täytyykin tehdä töitä sosiaalisen tuen puolella, jotta nuori kokee omien tekojensa kautta voivan vaikuttaa omaan tulevaisuuteensa.

4.5 Motivaatio

Nuorten elämässä aikuistumiseen ja itsenäistymiseen liittyvät asiat, kuten mahdollinen muutto uudelle paikkakunnalle opiskeluiden takia, lapsuuden kodista irtautuminen ja seurustelusuhteet vaikuttavat opiskelumotivaation ylläpitoon ja opiskelujen sujuvuuteen. Pienet muutokset opintojen etenemisessä, toimeentulossa tai terveyden tilassa voivat vaikuttaa paljon nuoren kokonaisyhyin vointiin ja opiskeluiden etenemiseen. (Mannisenmäki & Valtari 2005, 44 – 45.)

Ihminen on motivoitunut silloin, kun hänellä on joku päämäärä mihin edetä ja keinot sen saavuttamiseen. Oppimismotivaatio jaetaan sekä ulkoiseen että sisäiseen motivaatioon. Sisäinen motivaatio lähtee ihmisestä itsestään. Jotakin tehdään, koska se tuottaa mielihyvää ja on mukavaa. Oppimistulokset paranevat, kun opiskelija saa itse vaikuttaa mitä ja missä hän opiskelee. Positiivinen palaute vahvistaa onnistumisen tunnetta ja lisää työskentelymotivaatiota.

Ulkoisesta motivaatiosta puhutaan silloin kun oppilas tavoittelee hyviä arvosanoja, opettajan hyväksyntää tai hän yrittää täyttää koulumaailman muita vaatimuksia. Omasta halusta lähtevä sisäinen motivaatio on oppimisessa ihanne-tila, mutta ulkoinen motivaatio, jonka moottorina on halu samaistua johonkin

ihmiseen tai ihmisryhmään tuottaa tulosta. Oppilaat, jotka kokevat olonsa vanhempiensa ja opettajiensa kanssa turvallisiksi sisäistävät koulun kannalta ulkoisia motiiveja – halun matkia muita tai samaistua arvostamaansa ihmiseen - paremmin kuin ikätoverinsa, jotka kokevat turvattomuutta ihmissuhteissaan. (Kansanen & Uusikylä 2002, 26 - 35.)

”Opettaja voi tehdä työtään ilman, että oppilas oppii (Mts. 36).” ”Modernin motivaatiokäsityksen mukaan opettaja tai kukaan ulkopuolinen henkilö ei voi motivoida oppilasta oppimaan (Mts. 37).” Opiskelijan täytyy itse motivoida itsensä oppimaan. Koulumaailmassa motivaation sijasta onkin toisinaan käytetty ilmaisua ”*suostuttelu oppimaan*”. Jos opettamisessa onkin kysymys luoda raamit itse oppimiselle voidaan ajatella, että motivaatiokin on opittavissa oleva asia. (Mts. 37).

Motivaation ydin nykypäivänä on mielestäni kiteytetty hyvin ilmaisuun oppimaan suostutteluksi. Työskennellessäni oppilaiden kanssa ei tiedä millaista keppiä ja porkkanaa missäkin tapauksessa pitäisi käyttää, jotta tuloksia syntyi. Välillä tuntuu, että nykypäivän nuoriso ei motivoidu edes siitä, että kyseessä on viimeisten tehtävien suorittaminen jotta tutkintotodistus olisi taskussa.

4.6 Oma elämänhallinta

Pruuki (2008, 86) toteaa kirjassaan, että ihmisiä pitäisi ohjata eli *voimaannuttaa* tunnistamaan ja löytämään voimavaroja oman elämänsä hallintaan. Myös Virolainen kasvatustieteilijä Pinn on aikoinaan todennut seuraavaa: ”Meidän ei pidä asettaa päämääriä ihmisille vaan luoda edellytyksiä sille, että he löytävät itse päämääränsä.” (Wilenius 2002, 68) Samaan aikaan äärikonstruktionistinen nuorisotutkija toivottaa hyvällä omalla tunnolla eksyksissä olevalle, syrjäytyneelle, työttömälle tai huumeita käyttävälle nuorelle onnea valitsemalleen tielle (Puuronen 2006, 266).

Osa oppilaista uhkaa syrjäytyä koulutuksesta pois jo perusopetuksen päättötodistusta hankittaessa. Ponnistelujen kautta he voivat todistuksensa saada, mutta toiselle asteelle siirtyminen epäonnistuu heiltä kokonaan. (Toim. Mäkelä, M., Haapasaari, M., Koponen, T. & Partanen, A. 2007, 11). Arvioidaan, että matkalla yläasteelta työelämään koulutusjärjestelmästä putoaa noin joka kymmenes nuori ammatillisen koulutuksen keskeyttämisen myötä. *Nuorten syrjäytymisen ehkäisy* -raportissa valtiontalouden tarkastuslaitos toteaa, että nuoren syrjäytyessä pysyvästi pois työmarkkinoilta aiheuttaa hän yhteiskunnalle noin miljoonan euron kustannukset ennen 60-vuotissyntymäpäiväänsä (Toim. Mäkelä, M., Haapasaari, M., Hakkarainen, E, Heinikainen, M., Hieta-lahti, E., Leino, M., Michelsson, R., Ora, P., Oulujärvi, J. Parantainen, A., Taarna, V. 2007, 7).

Edellä kerrotut tosiasiat syrjäytymisen todellisuudesta ovat surullista luettavaa. Yllättävää mielestäni oli se, että syrjäytymisvaara kohtaa jo perusopetuksen päättötodistuksen hakijoita.

5 KYSELY OPINTOJEN VIIVÄSTYMISESTÄ

5.1 Kyselyn toteutus

Kyselyn toteutin työpaikassani, Mäntän seudun ammatillisessa oppilaitoksessa syksyllä 2008. Aineiston keruu menetelmäksi valitsin kontrolloidun kyselytutkimuksen ja vastaukset käsittelin kvantitatiivisesti. Kyselylomakkeen (Liite 1) kysymykset tein monivalinta-muotoon, koska uskoin saavani opiskelijoilta tarkempia vastauksia spesifisteillä kysymyksillä kuin antamalla heille vastattavaksi avoimia kysymyksiä. (Hirsjärvi, Remes, Sajavaara 2008, 188 – 207). Avoimiin kysymyksiin olisin suurella todennäköisyydellä saanut vastauksia sanoilla ” en muista” tai ”en osaa sanoa” tai vastausrivit olisivat jääneet kokonaan täyttämättä. Tein kyselylomakkeesta (Liite 1) kolmiosaisen jakaen sen:

Taustatietoihin; vastaajan sukupuoli, ikä, asuinpaikkakunta ja koulutusala.

Opintoihin; miltä opiskeluvuosilta tekemättömät suoritukset ovat, ovatko ne yleisistä aineista vai ammattiteoriasta vai käytännön työtunneista. Mil-laista tukea opiskelija on saanut opintoihinsa, onko hänet nimetty erityis-opiskelijaksi sekä mitkä tekijät opiskelijan mielestä ovat olleet opiskelua hidastavia tekijöitä.

Tulevaisuuteen; millä tavalla, kenen ohjauksessa ja kuinka usein opiskelija haluaisi ko. henkilöä tavata.

Lopuksi; vapaa sana.

5.2 Kyselyn tarkoitus

Kyselyn tarkoituksena oli kartoittaa mahdollisia syitä siihen miksi opinnot toisilla venyvät aiotusta kolmesta vuodesta pitemmiksi. Ovatko syyt asuinpaikkakunnan sijainnilla, ohjauksen ja tukitoimien riittämättömyydessä vai opiskelijan omissa voimavaroissa.

Osallistuneet opiskelijat olivat henkilöitä, joitten opinnot olivat venyneet normaalista tutkinnon suorittamisajasta neljännelle (4.) lukuvuodelle. Kyselyäni varten sain oppilaitoksestamme kuudentoista (16) opiskelijan nimet. Kyselyyni vastasi lopulta yksitoista (11) opiskelijaa. Osa opiskelijoista vastasi kyselyyn sähköpostitse, osa vastasi puhelimesta soittaessani kyselyni perään ja muutamaman vastauksen sain viemällä kyselyn henkilökohtaisesti opiskelijalle omalle osastolle.

5.3 Kyselyn tulokset

Saamani vastaukset ovat luotettavia, opiskelijoiden itsensä kertomia. Lainamani vastaukset olen esittänyt suoraan siinä muodossa, jossa opiskelijat mi-

nulle ne antoivat. Otannan pienuudesta johtuen vastaukset on tapauskohtaisesti joko kerrottu sanallisesti tai taulukoitu erillisiin taulukoihin. Erilliset taulukot siitä syystä, että yksittäisen vastaajan henkilöllisyys ei selviä. Kyselyyn vastanneista opiskelijoista tyttöjä oli yksi ja poikia kymmenen. Kaikilla vastanneista pohjakoulutuksena oli peruskoulu. Koulutusalat jakautuivat seuraavasti (ks. taulukko 1):

TAULUKKO 1. Koulutusalat

Koulutusala	hlö
parturi-kampaaja	1
datanomi	6
koneistajaa / levyseppähitsaaja	1
ajoneuvoasentaja	2
elektroniikka-asentaja	1
Yhteensä	11

Vastaajien iät jakautuivat seuraavasti (ks. taulukko 2):

TAULUKKO 2. Vastanneiden opiskelijoiden ikäjakautuma

ikä	hlö
18	1
19	7
20	2
24	1

Asuinpaikkakuntaa (ks. taulukko 3) kysyin, koska ajattelin pitkän koulumatkan pituuden voivan olla opiskeluja hidastava tekijä motivaatio pulasta kärsivälle opiskelijalle. Asumismuodon (ks. taulukko 4) vaikutukset koulun poissaoloihin voivat näkyä yksin asujalla siinä ettei jaksakaan lähteä kouluun eikä kukaan ole opiskelijaa sinne myöskään potkimassa. Vanhempien tai avo- / aviopuolison luona asuttaessa voi aamuherätykset olla koulun käynnin kannalta positiivisemmat.

TAULUKKO 3. Opiskelijoiden asuinpaikkakunnat

Asuinpaikkakunta	hlö
Mänttä	3
Vilppula	1
Keuruu	2
Lyly	1
Juupajoki	1
Orivesi	1
Tampere	1
Nokia	1

TAULUKKO 4. Opiskelijoiden asumismuodot

Asumismuoto	hlö
Lapsuuden kodissa	6
Yksin	3
Avopuolison kanssa	2

Puuttuvat suoritukset opiskelijoilla jakautuivat eri vuosille seuraavasti (ks. taulukko 5), kun taas puuttuvat suoritukset aineittain näyttivät seuraavanlaisilta

(ks. tauluko 6), yhdellä opiskelijalla saattoi puuttuvia suorituksia olla useamassa vaihtoehdossa.

TAULUKKO 5. Puuttuvat suoritukset lukuvuosittain

Puuttuvat suoritukset	hlö
1. vuodelta	–
2. vuodelta	1
3. vuodelta	5
kahdelta eri vuodelta	3
kaikilta vuosilta	2

TAULUKKO 6. Puuttuvat suoritukset aineittain

Puuttuvat suoritukset	hlö
teoria aineet	10
yleisaineet	2
ammattiaineet	4
sekä että	4
käytännön työtunneissa	1
työssä oppimisessa	1

Ilman lähipiirin tukea, tässä tapauksessa vanhemmat, seurustelukumppani ja ystävät, kenenkään ei tarvinnut opiskella, kun vastaajista kahdeksan sai tukea kunnolla ja kolmekin jonkin verran.

Opiskeluja vaikeuttavia tekijöitä, kuten lukivaikeutta tai matemaattisia ongelmia oli todettu peruskoulussa vastanneista kahdella opiskelijalla, joista toinen kertoi koulukiusaamisen vaikeuttaneen koulunkäyntiä.

Erityisopiskelijaksi jossakin vaiheessa opintoja oli nimetty kolme opiskelijaa mmm. opintojen venymisen sekä mukautettujen aineiden takia.

Vastanneista kaikki olivat saaneet opintojen aikana eriasteista tukea tai ohjausta opintoihinsa yhdeltä tai useammalta henkilöltä. Yhdeksän oli saanut tukea ryhmänohjaajaltaan, yksi opintovalmentajalta, kaksi oppilaanohjaajalta ja kaksi erityisopettajalta. Tuen muodot olivat opiskelijoiden vastauksissa seuraavanlaisia:

”keskusteltu, suunnitelma, tehtävien teko, opintojen järjestelyseen apua, mitä ja mistä tekee tehtäviä, kannatusta, apua tehtävien kanssa, ryhmänohjaaja neuvonut kurssien järjestämisessä, opettaja jaksanut selvittää mun asioita, josta on ollut suuri apua.

Opiskelijat saivat valita maksimissaan kolme erilaista vaihtoehtoa, jotka he itse kokivat opiskeluja hidastavana tekijöinä (ks. taulukko 7)

TAULUKKO 7. Opiskeluita hidastavat tekijät

Mitkä alla olevista vaihtoehtoista ovat mielestäsi hidastaneet opiskelujesi etenemistä? (max 3 kpl)	kpl
Ihmissuhteet	3
Asuinpaikkakunnan sijainti	1
Taloudelliset syyt	2
Harrastukset	2
Stressi / uupumus	8
Sairaus	1
Äkillinen muutos elämäntilanteessasi	1, perhe syyt
Jokin muu syy	2 Opiskelun ohella työnteko Vuosittaiset tutkimuskäynnit sairaalassa vieneet pitkiä aikoja

Omat näkemykset siitä miksi opinnot venyivät

”Opiskelupanos ja motivaation puute.”

”Se oli omaa tyhmyyttä eli oma vika.”

”Jaaha, paha mennä sanomaan.”

”Noista vaikeuksista tuli aikoinaan jonkin verran motivaation puutetta.”

”Opinnäytetyöni aihe oli niin vaikea etten osannut tehdä sitä ohjauksesta huolimatta, jonka takia en saanut sitä ajoissa valmiiksi. Yksi uusintakoe jäi tekemättä sekä pari tehtävää.”

”Koulukiusaamisen seurauksena paniikkihäiriö, masennus, jne. Sen seurauksena uuvuin keskiverto opiskelijaa enemmän ja putosin muun porukan matkasta, motivaatio hukassa, onko sittenkään oikea ala?”

Opiskelijoille annettiin erilaisia mahdollisuuksia valita puuttuvien suoritusten tekotapa, joista valinnat jakautuivat seuraavasti (ks. taulukko 8):

TAULUKKO 8. Puuttuvien suoritusten tekotapa

Opiskelijoista halusi puuttuvat suoritukset tehdä	hlö
itsenäisesti tehtävillä	4
henkilökohtaisella ohjauksella sekä itsenäisellä työskentelyllä	5
osallistumalla kursseille uudelleen	–
itsenäisesti tehtävillä sekä osallistumalla kursseille uudelleen	1

Suoritusten ohjaajiksi kymmenen opiskelijaa haluaisi oman ryhmänohjaajansa ja opiskelijoista yksi suorittaisi tehtävät mieluummin osaston toisen opettajan kanssa. Opiskelijat olisivat valmiita tapaamaan kyseisen henkilönseuraavalaisesti (ks. taulukko 9).

TAULUKKO 9. Ohjaavan henkilön tapaamiskerrat

Kuinka usein haluaisit tavata ko. henkilöä?	hlö
päivittäin	3
viikoittain (2-3 h / vko)	3
jokin muu aikaväli	5
kerran kuukaudessa	1
kaksi kertaa kuukaudessa	4

Muuta huomioitavaa

”Mielestäni pitäisi paremmin huomioida kaikki oppilaat yksilöinä.”

6 MAHDOLLISUUTEMME VAIKUTTAA**6.1 Mitä voimme tehdä?**

Opiskelijat mainitsevat opintojen viivästymisen syiksi motivaation puutteen ja taustalla on mielestäni nähtävillä tämän päivän trendi, opiskelijan ääretön vapaus valita ja vaikuttaa omiin koulutukseensa liittyviin asioihin, kun samaan aikaan nuoret kaipaavat aikuisilta tukea ja ohjausta miten päästä eteenpäin.

Oppilaiden vastauksista nousi esiin myös puuttuvien suoritusten sijoittuminen useammalle eri lukuvuodelle. Nykyään tämä ei ole enää mahdollista, koska

toimintatavat oppilaitoksemme sisällä ovat muuttuneet siten, että oppilaat eivät pääse työssä oppimaan jos heillä on puuttuvia suorituksia teoria-aineissa.

6.2 Nivelvaiheen siirtyminen ja työpajatoiminta

On tärkeää, että suoriudumme kunnialla perusopetuksesta toiselle asteelle siirtyvien nuorten nivelvaiheesta. Omassa työssäni olen huomannut kuinka tärkeää varsinkin tiedottaminen ja tiedonsiirto tässä vaiheessa on. Otetaan esimerkiksi oppilas X, jonka opituksi toimintatavaksi on reagoida tietyllä tavalla tietyssä tilanteessa. Työskentelyämme helpottaa, kun tämä tapa on meillä jo etukäteen tiedossa. Pahimmassa tapauksessa meillä menisi ensimmäinen lukukausi opiskelijan kanssa hukkaan oikeanlaista toimintatapaa miettiesämme ja tässä ajassa ehtisimme leimaamaan opiskelija X:n hankalaksi oppilaaksi.

Matti Vanhasen toisen hallituskauden hallitusohjelmassa todetaan, että nuorten työpajatoiminta pitää kehittää koko maan kattavaksi toiminnaksi ja nuorten omia osallistumismahdollisuuksia sekä kuulemista pitää edistää. (Toim. Mäkelä, M., Haapasaari, M., Koponen, T. & Partanen, A. 2007, 66.)

Työpajan toiminta idea on asiakkaan kokonaisvaltaisessa tukemisessa yhdessä moniammatillisen ryhmän kanssa erilaisin työ- ja yksilövalmennuksin menetelmin. Yksilövalmennuksessa ohjaaja voi perehtyä perusteellisesti henkilön elämäntilanteeseen sekä antaa tarvittavaa tukea muun ammattiryhmän kanssa tarpeen mukaan esimerkiksi erilaisiin arjenhallintataitojen oppimiseen sekä oppimisvalmiuksien parantamiseen. (Mts. 50).

Tukitoimien työkalupakista opettajille ja ohjaajille (Mts. 45) listattiin ominaisuuksia, jotka helpottavat opettajana ja ohjaajana toimimista. Poimin sieltä omasta mielestäni tärkeitä ominaisuuksia, joista on hyötyä. Niitä ovat ongel-

manratkaisukyky, avuliaisuus, empatiakyky, kyky voimauttaa ja motivoida, vastuuntunto, yhteydenotto ja ylläpito asiakkaisiin, positiivinen asenne, keskityneisyys asiakkaan todelliseen tilanteeseen, avoimuus sekä omatoimisuus. Myös omat atk-taidot, verkoston hallinta ja työelämän sekä koulutusjärjestelmän tunteminen ovat hyödyksi.

7 POHDINTA

Kehittämishankkeeni yhtenä tarkoituksena oli auttaa minua ymmärtämään paremmin tämän päivän nuorten maailmaa. Tutustuessani nuoruuteen, sen elämänjakson moniin eri kehitystehtäviin ja niihin tunteisiin joita se nostaa pintaan täytyy hattua nostaa kaikille tämän päivän nuorille. Pienessä ajassa nuoret joutuvat tekemään kauaskantoisia, isoja päätöksiä elämänsä eri osa-alueilla – irrottautuminen lapsuuden kodista, koulutusura, seurustelusuhteet sekä oman arvomaailman rakentaminen. Itse koen olevani vielä nuori – reilu kolmekymmenvuotias -, mutta huomaan, että minun ja tämän päivän nuorten välissä on kuitenkin sukupolvien välinen kuilu ja vuorovaikutuksen löytäminen ja nuorison ottaminen tiennäyttäjäksi matkalla kohti tulevaisuutta on yksi avaintekijöistä, jotka auttavat minua onnistumaan nykyisessä työssäni.

Yhteiskuntamme on muuttunut arvostamaan niin sanottuja ”kovia arvoja” – talouden kasvua sekä jatkuvaa kehittymistä ja kilpailua. Vaatimukset, joita yhteiskunta tänä päivänä asettaa täysvaltaisille jäsenilleen ovat kasvaneet aikaisempiin vuosikymmeniin verrattuna. Koulumaailman muuttuminen spiraalimaiseksi opiskelun ja työelämän vuorottelevaksi, osittain päällekkäiseksi jatkumoksi on mielestäni suurimpia muutoksia omasta nuoruudesta jolloin oli tärkeää ensin kouluttautua suoraviivaisesti tutkintoon jotta pääsi työmarkkinoille.

Tänä päivänä nuorille annetaan varhaisessa vaiheessa useita valinnan mahdollisuuksia koulun ja opiskelun suhteen, mutta samalla odotetaan heidän tekevän ”oikeita valintoja”. Mannisenmäki ja Valtari ovat kirjassaan kiteyttäneet asian mielestäni hyvin sanomalla, että pärjätäkseen on osattava valita ja valintaa tehdessään on jo tiedettävä mitä tahtoo, mitä saa ja miksi tulee isona. Ei siis ole ihme, että osa nuoristamme on eksyksissä ja epävarmoina koulutusviidakossa ilman minkäänlaista motivaatiota tehdä päätöksiä oman opiskelunsa tai elämänsä suhteen. Tästä syystä olisikin ensiarvoisen tärkeää, että pysyisimme koulussa tuottamaan jokaiselle Matille ja Maijalle heidän elämän tilanteeseensa sopivia tähtihetkiä, jotka auttaisivat heitä kohti tutkintotodistusta ja siitä edelleen kohti työelämää. Näin estäisimme syrjäytymistä, joka on äärimmäisen surullista yksilön kannalta sekä kallista yhteiskunnan kannalta.

Samaan aikaan kun nuorille on annettu vapautta ja vastuuta omasta opiskelustaan on myös opettajan työnkuva muuttunut suuresti. Yhteiskunta on kassanut paljon erilaisia vaatimuksia opettajalle. Heidän pitäisi huolehtia oppilaidensa kasvatuksesta, luokan ilmapiiristä sekä itse oppimisesta. Osittain myös kodit ovat siirtäneet kasvatusvastuutaan koululle ja tätä kautta opettajille. Nykypäivänä täytyykin todeta, että opettajan työ on todellista kutsumustyötä, koska se sisältää yhä enemmissä määrin huolta, hoivaa ja rakkautta itse opettamisen sijaan.

Teettämässäni kyselyssä suurimmaksi opiskelujuha hidastavaksi tekijäksi opiskelijat nostivat uupumuksen ja stressin. Aluksi vastauksia lukiessani ihmettelin tätä tulosta, mutta tutustuessani kehittämishankettani varten lukemiini lähdekirjoihin uskon, että nuoret uupuvat ja stressaantuvat koulussa ja vapaa-ajan eri virikkeissä liiallisista valinnoista ja monista mahdollisuuksista joita he kohtaavat. Kyselyni tuki myös lähdekirjoista lukemaani väitettä, että opintojen viivästymistä ja opintojen keskeyttämisiä on myös niin sanotuilla hyvillä, koulussa pärjänneillä ja viihtyneillä opiskelijoilla. Kaikista kolmestatoista vastanneesta ainoastaan kahdella oli todettu jokin opintoja haittaava tekijä ja vastanneista kolme oli nimetty opiskeluidensa aikana erityisoppilaaksi muiden ollessa niin sanottuja tavallisia opiskelijoita.

Kehittämishanketta tehdessäni koin monia ahaa – elämyksiä. Lukiessani nuorisokulttuuria käsitteleviä kirjoja sain vastauksia moniin itseäni aikaisemmin askarruttaneisiin kysymyksiin, kuten esimerkiksi miksi nuorilla ei ole kiire valmistua suoraviivaisesti ammattiin tai eikö heitä häiritse opintojensa viivästyminen?

Tulevaisuudessa pystyn työskennellessäni nuorten kanssa hyödyntämään kehittämishankkeen aikana oppimiani asioita. Tutustuessani nuorten koulua koskeviin odotuksiin sekä yhteiskunnan heille asettamiin tavoitteisiin olen mielestäni lähempänä nuorten ajatusmaailmaa ja ymmärrän heidän toimintatapojaan paremmin kuin aikaisemmin.

LÄHTEET

Aalberg, V. & Siimes, M. 2007. Lapsesta aikuiseksi. Nuoren kypsyminen naiseksi tai mieheksi. Jyväskylä: Gummerus.

Antikainen, A., Rinne, R. & Koski, L. 2006 Kasvatussosiologia. Helsinki: WSOY.

Dyer, W. Suom. Rutanen, M. 2004. Hyväksy itsesi, uskalla elää! Helsinki: Otava.

Ellonen, N. 2008. Kasvuyhteisö nuoren turvana. Tampere: Tampereen Yliopistopaino Oy.

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2008. Tutki ja kirjoita. Keuruu: Otava.

Jokinen, K. & Saaristo, K. 2006. Suomalainen yhteiskunta. Porvoo: WSOY.

Kansanen, P. & Uusikylä, K. (toim.) 2002. Luovuutta, motivaatiota, tunteita. Opetuksen tutkimuksen uusia suuntia. Jyväskylä: Gummerus.

Keltinkangas-Järvinen, L. 1994. Hyvä itsetunto. Juva: WSOY.

Lehtisalo, L. & Raivola, R. 1999. Koulutus ja koulutuspolitiikka 2000-luvulle. Juva: WSOY.

Liuska, H. 1998. Jaksako opiskelija? – Opiskelijan stressitekijät ja voimavarojen hankinta. Oulu: Oulun yliopistopaino.

Luukkainen, O. & Valli, R. (toim.) 2005. Kaksitoista teesiä opettajalle. Keuruu: PS-Kustannus.

Lyytinen, P. & Korhonen, M. & Lyytinen, H. 1995 Näkökulmia kehityspsykologiaan. WSOY: Porvoo.

Mannisenmäki, E & Valtari, M. 2005 Valmistumisen vallihaudalla opintojen kesto 2000-luvun hyvinvointivaltiossa. Helsinki: Edita.

Mäki-Opas, A. 1999. Murtuneet siivet, auttamisen ja muuttumisen mahdollisuudet. Tampere: Tammer-Paino Oy.

Nivala, E. & Saastamoinen, M. (toim.) 2007. Nuorisokasvatuksen teoria – perusteita ja puheenvuoroja. Tampere: Tampereen Yliopistopaino Oy.

Skodvin, A., suom. Vainikainen M-P., 2004. Lapselle rajat. Jyväskylä: Gummerus.

Toim. Mäkelä, M., Haapasaari, M., Koponen, T. & Partanen, A. 2007. Tukitoimien työkalupakki opettajille ja ohjaajille. Ekenäs Tryckeri Ab. EQUAL-yhteisöaloiteohjelman kansallisen teematyön hanke: Työelämään integroiminen.

Toim. Mäkelä, M., Haapasaari, M., Hakkarainen, E, Heinikainen, M., Hietalah-
ti, E., Leino, M., Michelsson, R., Ora, P., Oulujärvi, J. Parantainen, A., Taarna,
V. 2007. Päätöksen aika! Miten tukea nuoren tietä peruskoulusta toiselle as-
teelle ja työelämään. EQUAL-yhteisöaloiteohjelma: Turun ammatti-instituutti.

Puolimatka, T. 1999. Kasvatuksen mahdollisuudet ja rajat. Minuuden raken-
tamisen filosofia. Tampere: Tammer-Paino Oy.

Puuronen, V. 2006. Nuorisotutkimus. Tampere: Vastapaino Oy.

Wilenius, R. 2002. Miten käy lasten ja nuorten? Keskustelua ja filosofiaa kas-
vatuksesta. Helsinki: Hakapaino Oy.

Yrjönsuuri, R. & Y. 1994. Opiskelun merkitys. Helsinki: Yliopistopaino.

Liite 1 Kysely toisen asteen opiskelijoille

Eira Salmi

Miksi opinnot viivästyvät?

Taustatiedot

Nainen

Mies

Ikä _____

Asuinpaikkakunta _____

Asutko

kotona vanhempien luona yksin avopuolison

kanssa

Koulutusala

Aiemmat opinnot

Opinnot

Ovatko puuttuvat suorituksesi 1. 2. 3. vuodelta?

Ovatko puuttuvat suorituksesi

teoria aineissa

yleisaineet (matematiikka, äidinkieli, vieraat kielet)

ammattiaineet

käytännön työtunneissa

työssä oppimisessa?

Saatko lähipiiriltäsi (vanhemmat, seurustelukumppani, ystävät) tukea opiskeluun?

ollenkaan kyllä jonkin verran en

Onko sinulla todettu opiskelua vaikeuttavia tekijöitä, kuten esim. lukivaikeus tai matemaattiset ongelmat

ei kyllä
mitä

Onko sinut nimetty erityisopiskelijaksi jossakin vaiheessa opiskeluasi?

ei kyllä
mistä syystä?

Oletko saanut opintojesi aikana tukea / ohjausta opintojen etenemiseksi?

en
 kyllä

ryhmänohjaajalta
 opintovalmentajalta
 oppilaanohjaajalta
 erityisopettajalta

Millaista tukea olet saanut?

Mitkä alla olevista vaihtoehtoista ovat mielestäsi hidastaneet opiskelujesi etenemistä?

- ihmissuhteet
- asuinpaikkakunnan sijainti
- taloudelliset syyt
- harrastukset
- stressi / uupumus
- sairaus
- äkillinen muutos elämäntilanteessasi

mikä?

-
- joku muu syy
-

Oma näkemyksesi siitä miksi opinnot venyivät

Miten tästä eteenpäin?

Miten haluaisit puuttuvat suorituksesi tehdä?

- itsenäisesti tehtävillä
- henkilökohtaisella ohjauksella sekä itsenäisellä työskentelyllä
- osallistumalla kursseille uudelleen

Kenen ohjauksessa haluaisit puuttuvat suoritukset tehdä?

- oman ryhmänohjaajasi
- osaston toisen opettajan kanssa
- opintovalmentajan
- oppilaanohjaajan
- erityisopettajan kanssa

Kuinka usein haluaisit tavata kyseistä henkilöä?

- päivittäin
 - viikoittain (23 x vko)
 - jokin muu aikaväli, mikä?
-

Muuta huomioitavaa

Kiitos vastauksistasi!